

ITEM No. 11248/53

HUNGARY

PRISONS AND CAMPS /2506/

BORDER ZONES /0406/

M.J.
10 Nov
VII/911/n

Five Hungarian Refugees And An Informer In The House Of Some Poor
Rakiscan Citizens.

SOURCE TRIESTE:

A 20 -year- old young man who left
Hungary in December 1952:

DATE OF OBSERVATION:

From 17 December 1952 to 15 March 1953.

SUMMARY:

Description of two Hungariaⁿ deserters
four of whom were working in the border district, while the fifth
was a frontier guard. Report of their adventurous and dangerous
escape and the description of an informer.

EVALUATION COMMENT:

The escape^{cases} under reference are UNCONFIRMED
in our files, as are the activities of the reported persons in
the RAKISCAN asylum. Only the name of CSONGRÁDI NAGY is confirmed,
while the others are UNCONFIRMED here.

x x x

Forrás 1952 december 17-én került ide,
akkor hat magyar menekültet talált ott, illetve ötöt, mert a hatodik
besugó volt.

SZABÓ János, 45 éves, nő, SZENTKIRÁLY-
SZABADI /Muramenti/, a Mura folyón uszott át október hó folyamán,
családját otthagyta, politikai okokból, mert a beszolgáltatási
kötelezettségének nem tudott eleget tenni. Törpebirtokos létére
is menekülni volt kénytelen a szankciók elől. Alacsony, 165 cm.
magas, pirosarcu, őszes, barnahaju.

Ott talált még ezenkívül négy magyar ka-
tonaszökevényt. Ezek voltak: CSONGRÁDI NAGY Sándor, 23 éves, magas,
jólmegtermett, szőke fiú, nőtlen, PESTI származású, FERENCVÁROSI,
érettségizett, volt főiskolás. Vele együtt szökött meg két másik
bajtársa: ÁKOSFALVI Gyula 23 éves, alacsony, hullámos feketehaju,
fekete arcbőrű, PESTI gyárban dolgozott, mint inas. Tanárképzőbe
akart menni, előadást tartott a gyárakban a föld keletkezéséről.
DISZ-titkár is volt. Mikor ennek megválasztották, vonakodott, ar-
ra hivatkozva, hogy nyugatos levante volt, jó a beszélő tehetsége.

/more/

1.

1948-ban szökést kísérelt meg hazulról Ausztriába, Pécsben az orosz zónában fogták el. Akkor még megusztta, nem vették olyan tulkomolyan. Harmadik társuk BESENYEI József, 21 éves, közép-termetű, fekete, zuglói kereskedősegéd, állami boltokban textílszakmában kiszolgáló volt. Mindhárman munkaszolgálatosok voltak. Előző ősszel, szeptemberben vonultak be egy évre. Szükségük időpontján RADICSON szolgáltak, 3-4 km-re a határtól. Bunkert ástak ott, mint munkaszolgálatosok. Hajnali 4 órától egyórással ebédelni kezdve, éjjel 11-12-ig dolgoztak, sátorban aludtak még novemberben is. Cementet hordtak a bunkerhez és gerendát, állásokat építettek. Keményvált az a robot kétségtelenül.

Mindhárman együtt létek át a határt. 1942 november 17-én indultak délben, ugyanazon a határszakaszon és napon, mint forrás, csak néhány kilométerrel odább, Dedecs-hegység környékén, LOVÁSZI közelében. Előbb egy kicsit beittak. Értettek a pénzkezeléshez, munkaszolgálatuk alatt gyakran eladtak civileknek szöveget, deszkát, építőanyagot a kincstáriból. Ezt állandóan csinálták. Már régóta készültek a szökésre. Őltek az alkalomra, amikor erre a határravezényelték őket.

A nagy vállalkozás előtt, hisz tudvalevő, mint katonaszökevényeknek, kötél járt volna, ha elfogják őket, borral gyantáztak és elindultak a határ felé. Egész utjuk az életveszélyes csapdák szakadatlan sorozata volt, szinte csodával határos, hogy sikerült ezeken átvergődniük. Igaz, hogy a lélekjelölés és ravaszság sem hiányzott belőlük.

Azzal az ürüggyel, hogy elmennek egy kicsit inni, lemaradtak az osztagoktól és kedvezőnek találták a pillanatot a szökésre. A határ irányába vették utjukat. A határtól 100 méterre belebotlottak egy pár /kettős/ járőrbe. Megjegyezték, hogy régi magyar katonai ruha / a II. világháborús / volt rajtuk, mint munkaszolgálatosokon, csizmával begyűrt nadrág és orosz sapka. Ez volt a szerencsájük. A határvadászok és ÁVH-sok tisztában voltak vele, hogy az osztaguk itt teljesít szolgálatot a határsávban. Így nem is tűnhetett fel nekik olyan nagyon. Mikor a járőrt megpillantották, még jobban tetették a részességet. ÁKOSFALVI volt a szóvivő, aki megkérdezte tőlük, merre van a RADICS munkaszolgálat, amelyről sevágyással foglalkozik, itt egy kicsit eltévedtek, mutassák meg nekik az utat. ÁKOSFALVI ment dőledezve eléjük, a többiek meg dudolgattak magukban. Nem lett semmi baj. Ekkor befelé mentek, a határtól eltávolodva. V. betűt irtak le, kikerülték az őrzőjáratot és visszatértek a határhoz.

Utközben szerencsétlenségükre leszállásban szolgálatot teljesítő két határvadászsal vetette össze őket a véletlen, akik egy bokorból figyeltek a terepet. Már az egyik géppisztolyt ráfogta, a levegőbe tartotta, hogy riasztó lövést adjon le, hogy álljanak meg, akarta huzni a ravaszt, a fiuk is észrevették őket, és ÁKOSFALVI megindult dőlőmgözzel feléjük. A másik határőr szólt a társának: ne löjj, nem akarnak ezek semmit, nem látod, hogy részegek? ÁKOSFALVI ugyanazzal a csellel vágta

/more/

2.

ki magát mint az előbb, kérve őket, mivel eltévedtek, mutassák meg az utat visszafelé, mert ők nem akarnak Jugoszláviába még véletlenül sem áttévedni. Itt is hitelre talált az adott körülmények közt a mese.

Megint V-betűt írta le a munkahelyük felé, de kikerülték az őrköt és újra a határ felé közeledtek. Akkor megtalálták a drótot. Szerencsétlenségükre bebujtak a két drót közé és 300 métert kellett kuszva megtenniük a senki földjén. Előrelment AKOSFALVI, mint a legkisebb köztük. Valószínűleg öreg, berozsdásodott aknáknak kellett át, mert szerencsésükre egy sem robbant. Felállni nem lehetett, kb. 1/2 méter magasságban és alagutszerűen húzódtott a drót 300 méterre megszakítás nélkül attól a ponttól, ahol belekeveredtek. Mikor sikerült kibonyolodniuk ebből a drót alagutrendszerből, már simán átlépték a határt.

Mintegy 10 percnyi gyaloglás után ott is elvesztették az utat, mert a jugoszláv karola, azaz őrház mögé jutottak, így aztán olyan látszata volt a dolognak, mintha Jugoszláviából igyekeztek volna vissza Magyarországra. Nem volt náluk fegyver, a jugoszláv határőrök mégis megijedtek és rángatták elő a géppisztolyt. Akkor ők megmagyarázták nekik: emigránsok, megvendégelték őket és áttelefonáltak a MURASZOMBATI UDBARA, onnan autóval mentek ki értük. A MURASZOMBATI börtönbe zárták őket 24 napra, ahol kihallgatáson is átestek.

A három, együvé tartozó bajtársan kívül, volt még ott a szegényházban, amikor forrás megérkezett, egy HORVÁTH Géza nevű AVH-s kékpárolinos. Szintén november 17-én érkezett meg, hajnalban, de más útvonalon. Békésmegyei volt, mégpedig OROSHÁZI, a Kossuth Lajos utca 14 szám alatt lakott. Kinn volt szolgálaton, járőrben. Szolgálat közben azt mondta járőrtársának, aki nem olyan érzelmű volt mint ő, hogy elmegy W.C.-re. Itt meg kell jegyezni, hogy a kommunista hatóságok, a közös szökések megelőzése céljából igen gyakran változtatják a járőrpárokat, nehogy idejük legyen az összemeglekedésre. Állandóan a szökés gondolatával foglalkozott HORVÁTH. Már előzőleg megpróbálta végrehajtani szándékát, de járőrtársa felébredt. A kérdéses éjjel, amikor végre sikerült nyélbeütnie a nagy vállalkozást, még egy másik kettős járőrrel is találkozott, akkor hozta ürügyül az az eltávozásra a W.C.-re menést. Ő pedig egyenesen nekivágott a drótnak, esett a hó, sikerült simán átjutni, nagyszerű terepismeretére is támaszkodva. A társai nem vettek észre semmit. Tejes fegyverzetben tette meg néhány lépést. Ment míg egy faluba nem ért. Bekopogtatott egy házba, ott megijedtek, azt hitték, hogy orosz. Tudtak magyarul, megvendégelték, s másnap reggel jelentkezett a MURASZOMBATI UDBA-nál. Lefegyverezték és 24 napi vizsgálati fogságot kellett letöltenie.

Már 1952 december 10-én, ahogy elmondták forrásnak, mind a négyen meg akartak szökni, HORVÁTH és a fent ismertetett három bajtárs. Egy német származású emigráns lány leraj-

/more/

zolta, hogy kell átlépni az osztrák határt, - de -sajnos- BÖTYKÖS Albert meghallotta és besugta az UDBA-nak, erre mond anégyet lezárták néhány napra. BÖTYKÖS kb. 38 éves, középtermetű, kövér, kopaszodásnak indult a haja, barna. A besugást azért követte el, hogy pénzt kapjon érte. Katona volt a mult világháboruban és hadifogoly a Szovjetunióban. Ott brigádvezető lett, valószínűleg már ott is besugott.

Ezek az emigránsok a forrást, aki tudva-levőleg jobblábát vesztette el az aknákon átjöttekor, a hátukon hordták és vitték ki a parkba, mert még mankója sem volt, a kórházban elloptott ruhája helyett sajátjából adtak neki.

1953 március 14-e körül a fenti öt elhatározta, hogy megszöknek, beleértve a forrást is, akit vittek volna magukkal. De ismét vagy BÖTYKÖS vagy egy ZSIDEK nevű jugoszláv gazdasági felelős, a dom upravnika /igazgatóhelyettese/ elárulta őket.

Tény az, hogy másnap három bajtársat: BESENYEit, ÁKOSFALVIt és CSONGRÁDI-NAGYot elvitték azzal az ürüggyel, hogy most munkára mehetnek. Ezzel szemben ZÁGRÁBtól 55 km-re a petrennei lágerbe vitték őket. Ott dolgoztak a táborban. Utána egy hétre HORVÁTH Gézát szintén petrennei lágerbe vitték, ugyanazzal az ürüggyel.

Ok: nem volt hajlandó visszatérni Magyarországra hirszerzőnek. Azt mondotta a jugóknak: fegyverrel a kezében bármikor kész erre és rendes hadsereg keretein belül, de azért, hogy elfogják és felakasszák, nem hajlandó.

Az ajánlatot visszautasította.

End.